

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 43

BEOGRAD, 23. OKTOBAR 1937.

GODINA IX

Sadržaj:

Дубровачка трговачка банка у Дубровнику
Југословенско дионичарско друштво Шихт—Левер у Загребу
Југословенско индустријско и трговачко д. д.,

ДУБРОВАЧКА ТРГОВАЧКА БАНКА У ДУБРОВНИКУ

У последњем извештају Управног одбора Дубровачке трговачке банке, који је поднет главној скупштини одржаној 19 септембра о. г., наглашава се да је и економско стање Дубровника и околине кренуло понешто на боље. Порасли су, како индекс производње тако и цене сељачких продуката а била је знатно интензивнија и тражња за вином и уљем, што је од огромног интереса за тамошње крајеве. С друге стране била је коњунтура повољнија и за поморство и туризам, тако да би се без много тешкоћа могло решити и питање дефинитивне санације тамошњих банака.

Поред других банака, локалних и филијала загребачких и љубљанских великих банака, и Дубровачка трговачка банка била је приморана да затражи заштиту. Она је то учинила у августу 1933 пошто је пуне две године искључиво сопственом снагом одолевала јаком притиску економске депресије и општег неповерења. У ствари, то неповерење и није било толико уперено према Дубровачкој трговачкој банци колико је било резултат стицаја прилика с једне стране у земљи и у свету, а с друге стране у самом Дубровнику и околини односно у рејону банчиног пословања. Од 1930 до краја 1933, дакле у раздобљу које је претходило тражењу заштите, обртни капитал Дубровачке трговачке банке је био пао са 77,7 на 38,0 милиона. То значи да је више него преполовљен. То значи даље да је ликвидност овог новчаног завода у то време морала бити необично велика, јер ни за знатно већу банку не би била мала ствар исплатити за тако кратко време близу 40 милиона динара туђих средстава.

Управа је последњих година свим силама настојала да завод опет оспособи за редован рад и живот. Ако у томе није још потпуно успела, није њена кривица. Од пресудне важности за успоставу нормалног функционисања банке је питање њених Блерових и Селигманових обвезница. У том погледу учињена је Дубровачкој трговачкој банци велика неправда која се мора чим пре исправити. Банка је у време када је то било прописима постојећих закона дозвољено, од септембра 1929 до децембра 1930, дозволом Министарства финансија набавила за 201.000 долара поменутих обвезница за које је благовремено још почетком јуна 1932, затражена нострификација. Међутим, односна банчина молба није била одмах решена а после одлуке Министарског савета из 1935 године, којом је нострификација обвезница обустављена, та молба је најзад одбијена, чиме је тешко повређено и на закону основано право Дубровачке трговачке банке. Од 1932 она није могла да наплати ни доспеле купоне, тако да је то један од најглавнијих разлога због којих је она била приморана да затражи заштиту.

Неправилно решење питања банчних доларских обвезница могло би лако довести у питање и сам банчин оп-

станак, чиме би биле упропашћене и знатне уштеђевине сиромашних исељеника и помораца. Убеђени смо да до тога ипак неће доћи, јер нема никаквог разлога за одбијање оправданих банчних захтева. Уосталом, и банчина управа се сасвим оправдано нада повољном решењу овог питања. „Испунили смо апсолутно све услове за нострификацију као што их ниједан други ималац није могао боље испунити — вели она у свом последњем извештају — па се надамо да ће напokon и ово питање бити повољно решено и тиме нашој банци дата могућност да приступи нормалном раду и пословању на корист повјерилаца и краја у коме послује“. Према нашим информацијама и добар део најкомпетентнијих фактора у Београду сматра, да је Дубровачка трговачка банка у праву. Због тога не сумњамо у повољно решење овог питања.

Дубровачка трговачка банка постоји већ преко 35 година. Она је у ствари најстарија дубровачка новчана установа. Као доказ за велики углед и реноме који она ужива може да послужи и чињеница, да је њој до недавног оснивања филијале Народне банке у Дубровнику било поверено и вођење Агенције Народне банке Краљевине Југославије. Она је ту функцију вршила на опште задовољство пуних 12 година. Иначе, Дубровачка трговачка банка је исто тако и повереник Државне хипотекарне банке Краљевине Југославије, за чији рачун врши туристичке и друге исплате. Познато је да Дубровачка трговачка банка подржава уске и срдачне везе и са поморством Дубровника, а нарочито са Дубровачком паробродском пловидбом. Њена брига за наше поморство је традиционална, па и њој припада добар део заслуге за његов данашњи развитак, на коме нам и већи народи могу да завиде. Што се тиче Дубровачке паробродарске пловидбе с којом је банка у тесној вези она се благодарећи побољшању светске коњунктуре у поморству повољно развија и напредује.

У доњој табели доносимо главне билансне позиције Дубровачке трговачке банке за 1930 и за три последње пословне године.

Рачун изравнања

Актива	1930.	1934.	1935.	1936.
	у хиљадама динара			
Благајна	3.436	679	704	276
Ефекти и валуте	14.714	7.707	5.149	4.126
Дужници	58.838	29.937	33.089	27.490
Непокретности	726	726	726	726
Пасива				
Главница	2.500	2.500	2.500	2.500
Резервни фонд	2.525	2.525	2.525	2.525
Повериоци	48.905	21.497	21.265	16.474
Уложне књижице	23.123	12.316	13.208	10.731
Неисплаћене дивиденде	19	5	5	4
Добитак	642	161	165	384
Збир биланса	77.714	39.049	39.668	32.618

Рачун губитка и добитка

Расходи				
Камата	1.276	545	434	260
Упр. трошкови	652	453	424	436
Порези	97	78	77	115
Отпис	—	826	999	989
Добитак	658	161	165	384
Приходи				
Пренос добити	62	75	161	165
Камата и пров.	2.621	1.938	1.939	2.019
Збир прих. или расх.	2.683	2.063	2.100	2.184

Биланс Дубровачке трговачке банке је врло прост. У његовој активи постоје само четири позиције, а исто толико има их и у пасиви ако се изузму чисти добитак и неисплаћена дивиденда. Сопствена средства, без добитка, износе нешто преко 5 милиона, од чега отпада 2,5 милиона на главницу и 2,52 милиона на резервни фонд. Од 1930 до краја 1936 није било никаквих промена код сопствених средстава. После 1931 године дивиденда није дељена, а за 1931 она је износила 10%.

Постоје две врсте туђих средстава: повериоци по текућим рачунима и улози. Први су опали са 48,9 милиона у 1930 на 16,47 милиона динара крајем 1936. Смањење у току 1931 износило је 22,8 милиона. Међутим то није у вези с кризом поверења, већ је последица пословних диспозиција Дубровачке паробродске пловидбе д. д., чији су главни акционари истовремено и сопственици готово свих акција Дубровачке трговачке банке. У то време је била извршена отплата нашег великог путничког брода „Краљ Александар I“, који је купљен у Енглеској. Смањење поверилаца Дубровачке трговачке банке у току 1931 било би знатно мање, да је држава благовремено исплаћивала Дубровачкој паробродској пловидби дужну субвенцију. Иначе, чињеница да је Дубровачка трговачка банка могла да реализира у току 1931 поменута 22,8 милиона, као и даља 2,2 милиона за исплату улога показује само то да је била необично ликвидна њена актива. У току 1932 и 1933 повериоци су смањени за даљих 6,4 милиона, а улози за 7,7 милиона, тако да су крајем 1933 укупна средства износила још 32,9 милиона према 72 милиона у 1932 години. Пред крај 1933 затражена је заштита, али је банчин обртни капитал и после тога опадао, јер је улагачима и повериоцима у току последње три године исплаћено даљих 6 милиона. Стварно, старим улагачима и повериоцима исплаћено је и знатно више, али се то из горње таблице не види, јер ново половање није у билансу исказано засебно.

Промене у структури активе су такође врло интересантне. Позиција ефекти и валуте редуцирана је од 1930 до краја 1936 са 14,71 на 4,12 милиона. Смањење износи 10,6 милиона, од чега отпада равно 6 милиона динара на курсне разлике код државних папира које су отписане из чистих годишњих зарада. По билансу од 1930 године банчин ангажман у државним папирима износио је, као што се види, скоро 15 милиона динара, поред њеног скромног акцијског капитала и резерви од укупно 5 милиона. Отписи курсних разлика не показују сву штету коју је банка имала код тога ангажмана. Треба, наиме, имати у виду да је и њена имобилност у првом реду изазвана тиме, што на цео тај и толики портфељ хартија од вредности није могла да добије ни паре кредита.

Дужници су редуцирани са 58,8 милиона у 1930 години на 27,5 милиона крајем 1933, али су до краја 1935 опет били порасли за 5,57 милиона на 33,09 милиона динара. Прошле године дошло је до поновног смањења на 7,49 милиона. Менични портфељ није исказан засебно. Уосталом, меница и није у Далмацији тако развијена и позната. Новчани заводи Далмације су ванредно опрезни и рађе се задовољавају пласирањем знатног дела својих средстава у др-

жавне папире и у кредите по текућим рачунима са покривањем у ефектима или непокретностима.

Приходи од камата и провизија у 1936 опет су достигли износ од 2 милиона динара. Они су за око 25% већи него у 1932 или 193 години. Насупрот томе, сви расходи су знатно смањени. Да није било отписа на ефектима, половање се могло завршавати са потпуно задовољавајућим резултатом и у најтежим годинама банкарске кризе. Чисти добитак за 1936 годину износи 219 хиљада динара, а са преносом из ранијих година — 384 хиљаде. Дивиденда се не дели, већ се цео добитак опет преноси на нови рачун.

У управном одбору Дубровачке трговачке банке била су господа: Фредерико Главич, (претседник); поч. д-р Штефи Рачић, Томо Главич и Јосип Ловрић (чланови). У надзорном одбору су г.г.: Иво кап. Папи, Вицко кап. Милош, Гашо Далоре, Лале Н. Зубер и д-р Карло Дешковић. Директор банке је г. Иво Бараћ.

ЈУГОСЛОВЕНСКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО ШИХТ—ЛЕВЕР У ЗАГРЕБУ

У нашој домаћој хемијској индустрији индустрија сапуна игра веома важну улогу. Она је код нас заступљена са преко сто мањих и средњих предузећа. Поред тога, простији сапун се много израђује и по кућама и сељачким газдинствима за сопствену употребу а израђују га и месари и кланице ради искоришћавања отпадака (костију, лоја, итд.). Међутим ми имамо и неколико великих фабрика, са најновијим уређењем, које производе осим обичних и најфиније тоалетне сапуне и разне козметичке артикле, који ни у чему не изостају за најбољим страним производима. Наша, неоспорно највећа и најмодернија фабрика сапуна и козметичких артикала је Шихтова фабрика у Осиеку.

Шихтови производи били су код нас познати још давно пре светскога рата, нарочито на оном делу наше територије који је раније био саставни део Аустро-Угарске. Шихтова фабрика из Ауснга (Усти на Л.) у Чешкој доминирала је готово суверено тржиштем сапуна на целој територији бивше аустро-угарске монархије, па и у нашим крајевима. После рата аусишка фирма је одлучила да подигне своју фабрику и у нашој држави. Тако је већ 1921 године, уз учешће неких домаћих интересената основано Југословенско д. д. Георг Шихт. Главница је износила 6 милиона динара. У прво време није се приступило подизању сопствене фабрике, већ је узета под закуп Прва осиечка творница сапуна и у њеним просторијама уређена је фабрикација. У току 1928 године закључено је повишење главнице са 6 на 8 милиона и то ради преузимања Прве осиечке творнице сапуна, чије су просторије раније биле узете под закуп. У међувремену биле су извршене и знатне нове инвестиције, јер је фабрика била знатно проширена.

1931 године долази до фузије са Југословенским Санлајт д. д., које је било претставник моћног енглеског концерна и које је намеравало да подигне код нас такође једну велику фабрику сапуна. Фузија је извршена на тај начин, да је Југословенско д. д. Георг Шихт преузело Југословенско Санлајт д. д. и претворило се у „Југословенско д. д. Шихт—Леве“, (Југ. Санлајт д. д. припадало је групи Леве, необично познатој у западноевропској индустрији сапуна и маргарина). У вези с тим Шихтова фабрика је повисила своју главницу са 8 на 20 милиона динара. последњих година је општа привредна депресија онемогућила да се искористи цео производни капацитет фабрике, али је развитак послова у главном ипак био врло повољан, благодарећи одличном квалитету Шихтових производа. Поред свих врста сапуна, нарочито оног марке

„Јелен“ предузеће ставља код нас у промет и познати прашак за прање „Радион“ као и омиљене козметичке артикле „Елида“ итд. Последња главна скупштина друштва прихватила је предлог управе о поновном повишењу главнице са 20 на 30 милиона динара. Нова средства употребљена су за проширење производње и за откуп искључивог права употребе осам трговачких жигова („Јелен“, „Аполо“, „Женска хвала“, „Радион“, „Еминол“, „Елида“ и „Сарг-Оливна“).

Рачун изравнања Југословенског д. д. Шихт-Левеа за последње четири године овако изгледа:

Актива	у хиљадама динара			
	1933.	1934.	1935.	1936.
Фабричко земљиште	138	138	138	132
Зграде фабрике	8.854	9.012	7.331	7.346
Станбене зграде	—	—	1.682	—
Машине и уређај	14.680	14.734	14.831	14.095
Трг. марке (жигови)	9.000	9.000	9.000	9.000
Хартије од вредности	2.277	2.343	2.250	2.248
Роба	12.812	8.904	10.421	9.431
Дужници	7.078	7.794	11.018	14.336
Готовина	1.872	1.808	479	1.610
Прелазне позиције	—	56	—	—
Јамчевине	—	4.408	4.525	2.570
Пасива				
Главница	20.000	20.000	20.000	20.000
Резервни фондови	6.280	6.418	6.559	6.725
Фонд амортизације	17.962	19.306	20.186	20.165
Резерва за дубиозе	—	—	1.758	1.242
Повериоци	8.505	4.136	3.955	5.872
Менице	1.000	995	960	—
Прелазне позиције	148	—	194	3
Јамчевине	—	4.408	4.525	2.570
Пренос добити	—	109	216	351
Добит тек. године	2.817	2.827	3.328	3.840
Збир биланса	56.713	58.198	61.686	60.768

Капитал с којим предузеће ради износи 60,7 милиона. Од тога отпада 2,57 милиона на јамчевине, 5,87 милиона на повериоце, а 52,3 милиона на сопствена средства. То значи да се преко 86% укупног обртног капитала састоји из сопствених средстава. Главница износи 20 милиона, а фонд амортизације 20,16 милиона. Резервни фондови су исказани са 6,73 милиона динара. Поред тога постоји и резерва за дубиозе, која је крајем прошле године билансирана са 1,24 милиона динара.

Крајем 1936 повериоци су били за око 2 милиона динара већи него у 1935 години. Међутим, из биланса је ишчезла позиција „менице“, која је у 1935 била билансирана са 960 хиљада динара. У 1936 су и јамчевине за око 2 милиона динара мање. Резерва за дубиозе је пала са 1,76 милиона у 1935 на 1,24 милиона динара у 1936 години. Других знатнијих промена у пасиви нема.

Интересантна је и структура активе. Све позиције у активи можемо разврстати у четири групе: на инвестиције отпада 30,57 милиона, на робу, дужнике и готовину 25,37 милиона, јамчевине су билансиране са 2,57 милиона динара а портфељ хартија од вредности је исказан са 2,25 милиона. У овом портфељу налазиле су се, поред осталог, и готово све акције „Сапоније д.д.“, којој је била поверена продаја производа фирме Шихт-Левеа. Одлуком ванредне главне скупштине „Сапоније“ д. д., која је одржана 30 августа о. г., решено је да се ово друштво развргне путем ликвидације. Иначе главница „Сапоније“ износила је пола милиона динара.

Код инвестиција пада у очи да је из биланса ишчезла позиција „станбене зграде“ које су крајем 1935 биле

исказане са 1,68 милиона док су ранијих година исказиване заједно са фабричким зградама. Иначе, фабричке зграде су билансиране са 7,3 милиона, готово једнако као и у 1935. Трговачке марке исказане су непромењено са 9 милиона, а машине и уређај износе 14,09 милиона према 14,83 милиона у претходној години. Смањење од 736 хиљада је последица отписа. Овде треба споменути да је ранијих година амортизација вршена дотирањем односног фонда који је исказан у пасиви. За 1936 годину то није учињено. Иначе, већ су равно $\frac{2}{3}$ вредности укупних инвестиција покривене фондом амортизације.

Залихе сировина, полуфабриката и робе смањене су за 1 милион динара, на 9,4 милиона, а дужници су порасли за 3,3 милиона, са 11 милиона у 1935 на 14,3 милиона крајем 1936. То се може узети као знак да је прошле године и продаја производа била повољнија. Потрошња сапуна расте. То је природна последица побољшања општих привредних прилика. И чиста добит је повећана. У 1936 години она износи 3,84 милиона и већа је за пола милиона него у 1935 а према 1934 већа је за читав милион динара. То значи да је и укамаћење укупних сопствених средстава порасло са 6,2% у 1934 на 6,8% у 1935 и на скоро 8% у 1936 години. Ако се добити за 1936 дода и пренос из претходне године, види се да је прошлој главној скупштини стајао на расположењу износ од 4,19 милиона динара. Тиме би се могла исплатити дивиденда од скоро 20%. Као што се види успех пословања у 1936 години био је потпуно задовољавајући.

ЈУГОСЛОВЕНСКО ИНДУСТРИЈСКО И ТРГОВАЧКО Д.Д., ЗАГРЕБ

Југословенско индустријско и трговачко д. д. у Загребу основано је 1928 године од стране „Титанит“-а д.д. за кемичку индустрију односно од привредника који се налазе и у том необично напредном друштву. Приликом оснивања предузеће је преузело две фабрике: у Карловцу фабрику металне робе и у Загребу фабрику дугмади и разних гвоздених предмета потребних кројачима. У његовом саставу био је раније и један каменолом, који је 1932 издвојен. Преузете две фабрике у Карловцу и Загребу су одмах знатно проширене и модернизоване, тако да се с правом могло очекивати да ће предузеће без нарочитих тешкоћа моћи да одолева како конкуренцији у земљи, тако и оној из иностранства. Међутим, ствари спочетка нису текле онако, као што се то очекивало, делом због смањења потрошње готово свих артикала у вези с општом привредном депресијом, а делом због тога што продукти металургијске индустрије код нас не уживају довољну царинску заштиту.

С обзиром на то, пословање се неколико година завршавало стално с већим или мањим губитком. Укупни губитак у три прве пословне године био је достигао висину од 1 милион 248 хиљада динара, односно до краја 1931 године била је изгубљена готово цела главница која је износила 1 милион 250 хиљада динара. У вези с тиме извршена је у току 1932 године далекосежна санација, која пружа леп доказ о снази предузећа и снази групе којој оно припада. Прво је отписана цела главница. А затим се приступило новом упису главнице, која је утврђена са 5 милиона динара. Односно она је четири пута већа него што је била раније. Отписом целе првобитне главнице ради елиминисања ранијих губитака као и формирањем нове главнице у далеко већем износу него што изнесе инвестиције изгледало је да су створени сви потребни предуслови за успешан рад. Међутим, већ 1932 година, прва година после санације, завршена је опет с губитком од 271 хиљ. динара. 1933 година завршена је такође с губитком

од 240 хиљада, тако да је крајем 1933 губитак заједно са преносом износио већ 511 хиљада. Привредна депресија и демпинг стране робе онемогућавали су успешан рад.

Управа предузећа није ипак изгубила храброст, већ је приступила проширењу и усавршавању производње. Највећи део модних артикала за које мислимо да се набављају у Паризу, Габлонцу или иначе негде у иностранству, израђују се сада у ствари у фабрикама Југославенског индустријског и трговачког д.д. Благодареди томе ми се и у погледу те робе све више еманципујемо од иностранства, а настала је и битна промена у пословању овог предузећа. После читавог низа дефицитарних година завршено је пословање у 1934 години са добитком од 283 хиљаде динара. Пошто је тај добитак употребљен за смањење губитка из две претходне године, биланс је био ипак закључен са салдом губитка од 229 хиљада. Међутим, у 1935 пословање је било већ тако повољно да се и тај остатак губитка могао већ потпуно елиминисати. Поред тога је исказан и чисти добитак — салдо од 111 хиљада, а износ од 750 хиљада динара је дотиран фонду амортизације.

У прошлој години дотација фонду амортизације је готово удвостручена, а чисти добитак достиже 136 хиљада према 111 хиљада у 1935. Ако се узме у обзир и пренос добитка из 1935, види се да је последњој главној скупштини акционара која је одржана 16 октобра о. г. стајао на расположењу износ од 247 хиљада динара. Додуше, то није још довољно за исплату одговарајуће дивиденде, али треба имати у виду да је у току последње две године формиран амортизациони фонд који је већ исказан са 2,2 милиона, што значи да су укупне инвестиције њине већ покривене са преко 45%.

У доњој табели доносимо главне билансне позиције за последње четири године. На основу пажљивог посматрања односних података може се закључити да се предузеће и даље проширује.

Рачун изравнања

Активна	1933.	1934.	1935.	1936.
Фабричке зграде	1.163	1.129	1.464	1.627
Непокретн. Савска 8 д.	—	—	—	1.000
Машине	1.432	1.342	1.390	1.455
Трансмисије	—	31	32	26
Уређаји и направе	—	70	79	87
Инвентар	321	330	310	286
Алат	—	209	273	252
Гравуре и матрице	—	—	—	22
Аутомобил	—	—	32	50
Складиште	4.023	3.354	2.401	2.320
Дужници	1.259	1.149	3.437	4.537
Менице	—	—	57	—
Ефекти	—	13	13	13
Благајна	194	98	54	340
Кауције	—	—	—	1
Губитак-салдо	511	229	—	—
Пасива				
Главница	5.000	5.000	5.000	5.000
Амортизациони фонд	—	—	750	2.200
Повериоци	4.138	2.954	3.641	4.519
Прелазне позиције	—	—	40	50
Пренос добитка	—	—	—	111
Чисти добитак тек. г.	—	—	111	136
Збир биланса	9.138	7.954	9.542	12.016

Збир биланса износи 12 милиона и већи је за 2,5 милиона него у претходној години. У пасиви видимо да је фонд амортизације у односу на 1935 годину повећан за

1,45 милиона, а повериоци су порасли за 878 хиљада динара. Укупна туђа средства износе само 4,57 милиона, а сопствена, урачунавши фонд амортизације и чисти добитак, износе 7,45 милиона. Као што се види, однос између сопствених и туђих средстава је врло повољан.

Необично је повољан и однос између сопствених средстава и инвестиција. Ове су билансиране са 4,8 милиона, што значи да је знатан део сопствених средстава употребљен за финансирање обртног капитала у ужем смислу. Туђа средства су потребна само за финансирање продаје, односно за покриће дужника.

У активи имамо неколико карактеристичних промена. На првом месту треба споменути извесно смањење залиха и повећање дужника са 3,4 милиона у 1935 на 4,5 милиона динара крајем 1936 године. Тенденција смањења залиха и повећања дужника је стална. То указује на стално повећавање продаје. Промене код инвестиција нам показују да се фабрике и даље проширују и модернизују. Набављене су и неке нове машине, а опет је увећана и вредност фабричких зграда, нарочито због радова код фабрике у Загребу. Купљено је и ново непокретно имање у Савској улици у Загребу.

На крају треба напоменути да Југословенско индустријско и трговачко друштво д. д. има и генерално заступство познатих специјалних електричних производа фирме Роберт Бош, Штутгарт, као и заступство фирме Maschinenfabrik Augsburg und Nürnberg A. G. (М. А. Н. дизел-мотори, теретни аутомобили и аутобуси) и Ценерел Моторс Континентал, Анверс (аутомобили Кадилак, Буик, Опел и Блиц). У Загребу, у Гундулићевој улици 17, предузеће продаје све Бош-производе, Бош-акумулаторе и сваковрсни прибор за аутомобиле, а има и специјалну радионицу за поправке Бош-производа.

Сваки напредак у производњи и употреби, све знање и сва искуства, што су их од године 1866 стекли специјалисти наше организације која обухвата цео свет, примењују се код фабрикације наших

GARGOYLE
МАЗИВА

и дају им онај квалитет, који гарантује сигуран и економичан погон.

STANDARD — VACUUM
Oil Company of Jugoslavia Inc.
ЗАГРЕБ   БЕОГРАД